

Lublin, 2 grudnia 2023 r.

Dr hab. Zdzisław Gawlik, prof. nadzw. UMCS

Katedra Prawa Cywilnego

Wydział Prawa i Administracji UMCS

Recenzja

Osiągnięć i aktywności naukowej dr Ewy Laskowskiej-Litak

**Sporządzona w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora
habilitowanego**

I. Przedmiotem poniższej recenzji jest opinia o dorobku naukowym Pani Doktor Ewy Laskowskiej-Litak w postępowaniu habilitacyjnym. Podstawą oceny osiągnięć naukowych Habilitantki są właściwe przepisy art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z 19 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Ocenie zostały poddane następujące elementy tego dorobku:

1. Wskazana przez Panią Doktor, jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu powołanej wyżej ustawy monografia, pt. „Pojęcie utworu w prawie autorskim”,
2. Publikacje naukowe Kandydatki przygotowane przez Nią po uzyskaniu stopnia naukowego doktora
3. Inne dokonania, będące konsekwencją prowadzenia pracy naukowo-badawczej.

II.1. Habilitantka jako podstawowe osiągnięcie naukowe przedstawiła monografię „Pojęcie utworu w prawie autorskim”, wydaną nakładem Wydawnictwa Wolters Kluwer, Warszawa 2022 rok, liczy 785 stron, uwzględniając w tej liczbie strony dedykowane dla spisu treści, wprowadzenia, zestawienia bibliografii i podsumowania. Sam wybór tematu monografii dowodzi, iż Pani Doktor Ewa Laskowska-Litak jest wnikliwym i uważnym obserwatorem życia społecznego-gospodarczego. Dostrzega Ona, że współcześnie coraz większą rolę w życiu człowieka odgrywają prawa własności intelektualnej i istotnego elementu tego systemu, jakimi są przedmioty objęte reżimem prawa autorskiego, nie tylko na uwagi na znaczenie prawa autorskiego, nie tylko dla autora utworu, ale i tych którzy w różnym stopniu i na różne sposoby korzystają z dorobku autorskiego, jako sposobu wyrażania swoich myśli, przekonań czy też narzędzia dla pozyskania przychylności czy

akceptacji dla określonego sposobu nie tylko myślenia ale i pożądanego dla propagatora zachowania. Współcześnie, z uwagi zwłaszcza na nowe narzędzia, jakimi dysponuje człowiek, sięgające nawet sztucznej inteligencji, problem utworu przedstawia się zupełnie inaczej, niż nie tylko przed wiekami, czy nawet latami, ale nawet przed miesiącami. Pani Doktor zwraca uwagę na niematerialny charakter dobra, łatwość reprodukcji, jego nieuchwytność, a także nie zmieniającą się od momentu jego pojawienia się, wszechobecność dobra intelektualnego, podkreśla potrzebę i zasadność zajmowania się problematyką uczynioną tematem opiniowanej pracy. W moim przekonaniu ponadto warto podkreślić, iż dynamika zdarzeń, natury społecznej i technologicznej w orbicie uczynionej tematem pracy Pani Doktor Laskowskiej-Litak jest bardzo duża, co jedynie uzasadnia sens i potrzebę rozstrzygnięcia wątpliwości wokół postrzegania utworu ale potwierdza także zasadność prowadzenia badań w zakresie uczynionym tematem pracy. Trudno nie zgodzić się ze stanowiskiem Pani Doktor, że analiza pojmowania utworu powinna stanowić trzon dyskusji w obrębie prawa autorskiego. Wydaje się, iż w odniesieniu do postrzegania utworu, jak i samego prawa autorskiego mamy do czynienia z dokonującą się permanentnie, za sprawą gwałtownie postępującego rozwoju techniki, swoistą rewolucją. Trzeba się przy tym zastanawiać nad tym, czy wspomnianej rewolucji, będącej zwłaszcza konsekwencją rozwoju i zmian techniki, nie powinny towarzyszyć zmiany prawa. Inną sprawą jest, czy prawo w ogóle, jest w tej sytuacji w stanie nadążyć za dokonującymi się zmianami. Nawet jeżeli nie zawsze jest w stanie nadążyć za dokonującymi się zmianami społecznymi i technologicznymi, to należy wyrazić oczekiwanie, że przynajmniej takie próby należy uczynić. Czasami warto w tym obszarze nawet powiedzieć i rozstrzygnąć cokolwiek, niż nie czynić nic i czekać naprawdę nie wiadomo na co. Jeżeli powiemy i zrobimy cokolwiek, to zawsze łatwiej będzie dokonywać modernizacji przyjętych rozwiązań, oczywiście tylko wtedy, jeżeli zajdzie taka potrzeba. Przedmiotowa monografia jest potwierdzeniem obserwacji, iż możliwość reprodukcji dzieła, możliwość zwiększenia jego dostępności, przy równoczesnej jego nieuchwytności rodzi problemy związane z określeniem granic czasowych czy miejscowych dzieła. Przenosi się to na sytuację autora dzieła, jego adresatów czy innych uczestników ekosystemu, którego częścią są dobra intelektualne. Wyznaczenie istoty i postrzegania dzieła jego granic czasowych i miejscowych pozwoli dookreślić zachowanie każdego wobec utworu, przez pryzmat praw do utworu czy możliwości jakiegokolwiek korzystania z utworu. Docenić należy zatem intencje Autorki, która postawiła sobie za cel przedstawienie możliwie pogłębionej i interdyscyplinarnej analizy tego, co jest i powinno być chronione na gruncie prawa autorskiego. Trudno bowiem byłoby mówić o ochronie czy ewentualnej rekompensacie czegoś lub za coś, skoro nie wiemy co mamy chronić lub co naprawiać. Przedmiotem szczególnego zainteresowania Pani Doktor Ewy Laskowskiej-Litak w pracy przedłożonej w sprawie o nadania stopnia doktora habilitowanego, jest wskazanie kryteriów czy sposobu postępowania, które umożliwią identyfikację określenia utworu literackiego, naukowego czy artystycznego, skoro nie wystarcza ocena ferowana w oparciu o reguły znaczeniowe języka polskiego. W swoich rozważaniach nad przedmiotową instytucją zwraca Ona uwagę na historię konstruowania prawa własności intelektualnej, począwszy od próby

identyfikowania utworu ze „śladami jakie po sobie pozostawiał” po będące konsekwencją postępu technicznego, reprodukcji i powtarzania dzieła.

Przedmiotowa rozprawa habilitacyjna, składa się, z wprowadzenia, pięciu rozdziałów, spisu bibliografii. Piąty, kończący pracę rozdział stanowi swoiste podsumowanie rozważań zawartych w pracy oraz zawiera próbę przedstawienia postrzegania utworu w prawie autorskim w oparciu o analizę uprzednich rozważań i formułowane w tym zakresie postulaty i wskazówki. Sprawą charakterystyczną pracy jest kończenie trzech z pięciu rozdziałów uwagami końcowymi. Niewątpliwie podnosi to walory pracy i czyni rozważania w niej zawarte bardziej użytecznymi dla jej czytelnika. Tak wprowadzenie jak i rozdział piąty, podsumowujący rozważania, którym odpowiednio poświęcono dwadzieścia trzy i dwadzieścia osiem stron, zostały tak dobrane i ukształtowane, że zawierają minimum niezbędnej treści, jaka powinna się znaleźć w jednostkach redakcyjnych rozpoczynających i kończących przedmiotowy wywód.

We wstępie Habilitantka wyznacza zakres zadań jakie stawia sobie w rozprawie, wskazując przy tym, że dla uzyskania w miarę pełnego i prawdziwego obrazu przedmiotowej problematyki, potrzebne jest systemowe spojrzenie na przedmiot rozprawy, dla ujęcia rozważaniami całego zagadnienia. Wskazuje na podstawowy problem z jakim się zetknęła przed przystąpieniem do analizy pojęcia utworu, aby pozostać w zgodzie z metodologią pracy naukowej a równocześnie być obok takiej systematyki wywodu, która narzuci pewne wnioski z samej racji jej wprowadzenia. Spodziewa się dzięki analizie ewolucji normatywnego rozumienia przedmiotu prawa autorskiego, dowieść przyjętej strategii identyfikacji utworu w prawie autorskim. Za kluczowy problem uznaje określenie przedmiotu prawa autorskiego, które pozwoli na wyekstrahowanie go z otaczającej rzeczywistości i poddanie analizie prawnej. Posługuje się przy tym opisem dobra intelektualnego i jego przeciwstawienia pojęciu rzeczy. Takie założenie należy uznać za w pełni przekonujące. Wyniki przeprowadzonych badań, w oparciu o przyjęte założenia w odniesieniu do przeprowadzonych badań teoretyczno – dogmatyczno-prawnych przedstawia już we wprowadzeniu. Zwraca uwagę, iż w odróżnieniu do dotychczasowych badań w zakresie przedmiotowej problematyki, nie jest możliwe rozpoczęcie i poprzestanie na analizie pojęcia utworu wyłącznie w kontekście normatywnym. Pani Doktor Laskowska-Litak wskazała założenia jakim kieruje się w odniesieniu do celu badawczego sformułowanego w tytule pracy. Oprócz innych przesłanek, które uzasadniają zaprezentowane rozumienie utworu w prawie autorskim, wskazuje Ona m.in. na udział w jego określeniu takich elementów, które zawierają w sobie elementy podlegające ochronie prawa autorskiego, czy podjętą próbę wypracowania generalnego modelu strategii identyfikacji utworu w oderwaniu od dotychczasowych, krajowych i zagranicznych rozwiązań. Dodać trzeba, że Autorka w swojej zapowiedzi jest konsekwentna, a konsekwencja ta jest dostrzegalna w całokształcie jej dorobku badawczego. Wskazuje na cele i problemy badawcze jakie stawia przed sobą podejmując wysiłek przygotowania i przedłożenia recenzowanej pracy. W zakończeniu, nawiązując do możliwości dokonywania stosownych analiz informuje o przyjętych

ograniczeniach. Mimo zatem, założonych ograniczeń, w żadnym razie nie obniża to oceny pracy, lecz wręcz podnosi jej walor, dowodząc precyzyjności, spójności rozważań i oszczędnego oraz odpowiedzialnego gospodarowania słowem.

Dodać przy tym trzeba, że wnioski będące wynikiem pogłębionych rozważań pojawiają się ponadto na zakończenie w zasadzie czterech z pięciu podstawowych jednostek redakcyjnych, bo rozdział piąty jest podsumowaniem rozważań i zawiera próbę wskazówek dla osiągnięcia proponowanego w pracy celu, co niewątpliwie walory pracy.

2. W rozdziale pierwszym pracy Habilitantka przedstawia główny przedmiot rozważań, podejmując staranie przedstawienia metod identyfikacji utworu. W opisie metod identyfikacji utworu Autorce towarzyszy przekonanie o potrzebie ustalenia czy przedmiotem rozważań powinien być tekst ustawy czy też odnoszenie się do rozumienia utworu w warstwie pozanormatywnej, odwołując się do traktowania utworu jako zjawiska społecznego, ekonomicznego czy kulturalnego. Szukanie odpowiedzi na tak postawione pytania rozpoczyna od rozważań poświęconych dyskusji realistów skandynawskich odnośnie pojmowania przedmiotu badania. Dokonana analiza skłania Panią Doktor do sformułowania tezy, iż nie jest możliwe rozstrzygnięcie, czy norma ustawowa kształtująca przedmiot prawa autorskiego, ma charakter wtórny czy pierwotny względem otaczającej nas rzeczywistości. Dla rozważań prowadzonych w pracy dla wspomnianego problemu przyjmuje określenie „problemu referencyjności utworu”. Skłania ją to do wprowadzenia pewnych wskazówek konceptualnych, z których wynika że, niematerialna natura utworu wymusza jego osobistą, intelektualną percepcję, której nie można w sposób zupełnie obiektywny i precyzyjny przenieść na płaszczyznę opisu językowego. Przenosi się to również, zdaniem Autorki, z którym niepodobna się nie zgodzić, na brak możliwości demarkacji pojęcia utworu, jako konstrukcji normatywnej od pojęcia utworu w rozumieniu pozanormatywnym. Trudno Habilitantce w odniesieniu do poczynionych uwag nie przyznawać racji. Wydaje się jednak, iż język normatywny w odniesieniu do tożsamyh zdarzeń nie powinien być różny, i tak daleko jak jest to tylko możliwe, przy uznaniu czasami konieczności odejścia od rozumienia normatywnego, a zgodnego z potocznym rozumieniem zjawiska.

3. Rozdział drugi pracy został poświęcony kwestiom dotyczącym sposobom identyfikacji utworu na gruncie nauk estetycznych. Habilitantce towarzyszy założenie, że nie należy utożsamiać zdolności sztuki z pojęciem utworu, przy założeniu krzyżowego zakresu wspomnianych pojęć. Autorka wskazuje na konieczność odróżnienia dzieła ludzkiego od nieuchronnej idei czy informacji, czyli wyróżnienia utworu z otaczającej nas rzeczywistości oraz na konieczność odróżnienia dzieła ludzkiego (artefaktu) od innego, już istniejącego w obrocie. Podkreśla, iż proces badawczy pozwolił Jej na dostrzeżenie nowszych tendencji na poszukiwanie identyfikacji dzieła sztuki w okolicznościach „zewnątrznych” względem niego samego, takich jak intencja autora, reakcja publiczności czy przeznaczenie dzieła. Habilitantka zauważa, iż przedmiot prawa autorskiego może być identyfikowany nie tylko na podstawie własności wewnętrznych, takich jak sposób budowy czy posiadanie określonych

formalnych cech charakterystycznych. W konsekwencji nie każdy utwór w znaczeniu prawnym powinien być traktowany jako dzieło sztuki, tak jak i nie każde dzieło sztuki musi być kwalifikowane jako przedmiot prawa autorskiego.

4. W trzecim rozdziale Autorka podejmuje zagadnienie elementów konstruktywnych utworu na płaszczyźnie rozważań teoretycznych. Zasadniczo postawiony problem sprowadza się do próby demarkacji samego utworu oraz odróżnienia utworu od innych efektów aktywności człowieka. W tej części pracy Habilitantka przedstawia złożony problem odróżnienia utworu od nieuchronnej idei. W tym kontekście zwraca uwagę na trzy płaszczyzny wyodrębnienia utworu we wspomnianym kontekście, na argument społeczny, proautorski i na koncepcję o społecznej akceptacji równych podmiotów. Formułuje przy tym wniosek o szczególnej roli przesłanek twórczości i indywidualności dla pojęcia utworu. W tej części pracy Pani Doktor mierzy się także z próbą zidentyfikowania elementów niechronionych dla utworu w postaci faktu, informacji, procedury czy idei. Dostrzega, iż dychotomiczny podział na elementy chronione i niechronione może okazać się zawodny z uwagi na wielkość i różnorodność sposobów wyrażania elementów niechronionych. Skłania ją to, do przyjęcia zapatrywania o konieczności przesunięcia demarkacji utworu z samej formy na znaczenie utworu, przy dostrzeżeniu złożoności problemu w tym obszarze. W tej części pracy znajdujemy także rozważania poświęcone zdadności odróżnienia utworu od innych już istniejących w obrocie dzieł człowieka. Zwraca uwagę na kilka wskazówek, które mogą nam być pomocne we wskazaniu właściwej linii demarkacyjnej. Zalicza do nich w pierwszym rzędzie autora utworu, którego decyzyjność powinna być na tyle precyzyjnie zaimplementowana, aby mogła stać się prawnie relewantna. Nie można w tym zakresie pomijać adresata utworu, jakim jest publiczność. Wskazuje także na potrzebę takiego opisu utworu, tekstualnie sformułowanego na podobnym poziomie szczegółowości, żeby można dokonać porównania dwóch artefaktów. Oczekuje przy tym, iż wspomniany opis musiałby być pozbawiony elementów interpretacyjnych, dostrzegając, iż identyfikacja nie w każdym przypadku kończy się jednoznacznym stwierdzeniem. Lektura tej części pracy dowodzi stopnia skomplikowania i wielości potencjalnych scenariuszy procesu oceny postrzegania utworu, zwłaszcza w odniesieniu do określonych zjawisk, czy obiektów pretendujących do podobnego miana. Zgadając się z Autorką w kwestii złożoności szeroko rozumianej twórczości, tych problemów i wątpliwości może być jeszcze więcej jeżeli wpręgniemy w ten zakres jeszcze efekty wykorzystania przez człowieka sztucznej inteligencji. Rozważania nad sztuczną inteligencją, jej postrzeganiem, prawem do efektów jej wykorzystania przez człowieka, czy rozważaniami nad naturą podmiotowości sztucznej inteligencji wykraczają poza ramy koncepcji przyjętej w opiniowanej pracy nad postrzeganiem utworu.

5. Bardzo ważne kwestie Habilitantka podejmuje w IV rozdziale recenzowanej pracy. Ta część pracy została poświęcona ocenie poszczególnych modeli normatywnych w odniesieniu do konstytucyjnych ograniczeń ochrony twórczości. Na tę okoliczność przywołuje szereg przepisów Konstytucji RP, zauważa, że wszelkie możliwe konflikty zachodzące między prawem autorskim a konstytucyjną gwarancją wolności tam wyrażoną są rozwiązywane w

ramach już istniejących instytucji prawa autorskiego, czyli dozwolonego użytku. Trzeba podzielić sformułowane w tej części pracy zapatrywanie Pani Ewy Laskowskiej-Litak, odnośnie poszczególnych funkcji, jakie powinna pełnić strategia identyfikacji utworu w systemie prawa autorskiego i prywatnego. W tej części pracy znajdujemy wskazówki sugerowane przez Panią Doktor dla możliwego wyodrębnienia utworu. Formułuje w tym zakresie cztery wnioski, które ukierunkowane są przede wszystkim na autora utworu i jego adresata, jakim jest publiczność. Te przesłanki wydają się być poza dyskusją. Nie ma bowiem utworu bez jego twórcy, czyli autora. Każda aktywność twórcy czemuś służy, jest na kogoś ukierunkowana, czyli „jest dla kogoś”. Otwarte pozostaje pytanie, czy uzasadnione byłoby wyekstrahowanie utworu, którym nikt poza jego twórcą nie byłby zainteresowany i nikt by „owoców” aktywności twórcy nie zauważył. Zdaję sobie sprawę jak bardzo jest to trudna i złożona problematyka, nie wolna od wątpliwości. Zaprezentowana w pracy strategia wyodrębnienia przedmiotu prawa autorskiego jest w pełni logiczna i uzasadniona. W odniesieniu do rozumienia utworu jako zorientowanej podmiotowo identyfikacji Autorka proponuje uwzględnić rolę publiczności. W założeniu ów adresat utworu ma być weryfikatorem nowości przedmiotowej zorientowanej na stworzenie nowego artefaktu, odróżniającego się znaczeniowo zarówno od powszechnie znanej i dostępnej idei, jak i od istniejących efektów działalności człowieka. Realizacja wspomnianego celu nie może się odbyć bez udziału ekspertów, którzy powinni ocenić na ile konkretny rodzaj twórczości odróżnia się i tchnie elementem nowości w stosunku do dotychczasowych przejawów twórczości. Pani Doktor odnosi się przy tym krytycznie do dotychczasowych tendencji oparcia rozstrzygnięć sądowych o opinię biegłych odnośnie poziomu twórczego dzieła. Formuje natomiast zapatrywanie o potrzebie metodologicznie poprawnego, profesjonalnego badania reakcji publiczności na konkretny utwór, pod kątem jego oceny nowości przedmiotowej. W Jej przekonaniu tylko w ten sposób można uniknąć niebezpieczeństw związanych z włączeniem publiczności w proces identyfikacji i ewaluacji przedmiotu prawa autorskiego. Wspominana koncepcja mnie do końca nie specjalnie przekonuje. Zresztą sama Autorka w rozdziale kończącym pracę wskazuje na szereg ryzyk towarzyszących wspomnianej propozycji.

6. Opiniowaną pracę kończy piąta podstawowa jednostka redakcyjna, w której Pani Doktor Ewa Laskowska-Litak podsumowuje swoje rozważania i przedstawia swoją Autorską wizję zmiany podejścia do strategii identyfikacji utworu. Opowiada się Ona za zidentyfikowaniem przedmiotu prawa autorskiego w ustawie, przy -jak zastrzegano zachowaniu koniecznej ostrożności względem niebezpieczeństw na jakie wskazuje w pracy. Postuluje przy tym rozumienie utworu jako medium dla komunikacji między twórcą a odbiorcami, które może mieć ustrukturyzowaną budowę. Zwraca uwagę na fakt, iż model normatywny powinien unikać nadmiernej reifikacji, jak również procesualizacji. W podsumowaniu, zestawiając modele postrzegania identyfikacji przedmiotu prawa autorskiego opowiada się za modelem, w którym jako utwór byłyby identyfikowane tylko niektóre formy wyrażania, lub tylko niektóre znaczenia mogłyby zostać kwalifikowane jako tożsame z funkcjonującym już artefaktem. Podzielić należy zapatrywanie Pani Doktor, iż

przesłanka twórczości nie posiada jednolitej, zamkniętej definicji, którą można by się posługiwać w ramach strategii identyfikacji utworu, ponieważ sama w sobie zależy od wielu zmiennych. Formułuje, własne autorskie postrzeganie utworu w sposób ściśle zreifikowany jako jednego stałego obiektu, niezmiennego w czasie. Przyjmuje rozumienie utworu, jako medium komunikacji między twórcą a odbiorcami, które może, ale wcale nie musi posiadać pewnej ustrukturyzowanej całości. Takie postrzeganie utworu broni się, zważywszy na rozwój współczesnych technologii, znaczący udział sieci społecznościowych w tworzeniu nowych dzieł i trendów kulturowych, a także do nowych narzędzi wrzęganych w życie codzienne współczesnego człowieka, nie tylko w obszarze komunikowania się z otoczeniem.

7. Poczynione wyżej niekiedy uwagi mają jedynie charakter polemiczny, a w żadnym razie nie umniejszają bardzo wysokiej oceny pracy i nie mogą być powodem jej negatywnego postrzegania. Czasami, doceniając walory pracy, czy to z uwagi na inne postrzeganie pewnych zjawisk, czy z uwagi na inne rozkładanie akcentów, sformułowany został inny punkt widzenia odnośnie podejmowanych kwestii. Inaczej być bowiem nie może, skoro przedmiotem rozważań są również kontrowersyjne zagadnienia, z czego Autorka, jak dowodzi lektura pracy, doskonale zdaje sobie sprawę. Zaprezentowane w pracy rozważania reprezentują godny uznania poziom merytoryczny. Wskazują one, nie tylko gruntowną wiedzę Habilitantki, ale i Jej staranie o dokładne i rzetelne omówienie poszczególnych zagadnień, prezentowanych tak w doktrynie jak i w judykaturze, nie tylko zresztą krajowej. Złożoność problematyki uczynionej tematem pracy, a w konsekwencji różnorodność prezentowanych ocen każe docenić wkład Autorki w przygotowanie ciekawego opracowania. Sposób patrzenia na prawo zaprezentowany w ocenianej pracy cechuje umiejętność ferowania ocen przez pryzmat generalnych konstrukcji systemowych.

8. Imponuje zakres powołanej literatury, której postawą opracowania jest polski system prawny, ale wykorzystuje także zbiory niemieckich, francuskich czy brytyjskich uniwersytetów oraz zbiory biblioteki w Oslo oraz bogato prezentowane orzecznictwo, również Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Tytuł monografii, wskazujący iż przedmiotem opracowania jest pojęcie utworu w prawie autorskim uzasadnia oparcie rozważań nie tylko o polski system prawny, ale w pełni przekonuje do potrzeby sięgnięcia do literatury obcej. W odniesieniu do zgromadzonej literatury zastanowić się można nad potrzebą intensywniejszego wykorzystania dorobku J. Barty, również jego publikacji z innymi autorami, dorobku J. Błeszyńskiego, dorobku M. Czajkowskiej-Dąbrowskiej, M. Poźniak-Niedzielskiej, czy J. Szczotki.

9. Lektura monografii jednoznacznie wskazuje, że została napisana przez Autorkę bardzo dobrze zorientowaną w problematyce publicznego prawa własności intelektualnej, a zwłaszcza prawa autorskiego oraz obeznaną z regułami pracy badawczej. Lektura praca sprawia satysfakcję, a czytelnik otrzymuje porcje nie tylko wiedzy o charakterze teoretycznym, ale także w dużej części dostarcza bogatych doświadczeń praktycznych, bardzo potrzebnych dla kształtowania złożonych relacji z obszaru ochrony prawa

autorskiego. Habilitantce udało się umiejętnie pogodzić rozważania natury teoretycznej z wiedzą praktyczną, czego dowodem jest szereg odniesień do zdarzeń z otaczającej nas rzeczywistości. Uporządkowanie poglądów oraz dorobku judykatury w zakresie uczynionym przedmiotem pracy sprawia, że praca może być także użyteczna w orzecznictwie sądowym. Wyrażam opinię, że monografia dr Ewy Laskowskiej-Litak pt. „Pojęcie utworu w prawie autorskim”, Wolters Kluwer 2022, stanowi znaczący wkład w rozwój polskiego prawa.

III. Ocena dorobku naukowego dr Ewy Laskowskiej-Litak poza wyżej opiniowaną monografią

Doktor Ewa Laskowska-Litak do wniosku w postępowaniu habilitacyjnym przedłożyła także bogaty dorobek naukowy, materializujący się szeregiem publikacji, opracowanych po uzyskaniu stopnia doktora. Składa się na niego jedna monografia, oprócz monografii przedłożonej na poczet opiniowanego wniosku o nadanie stopnia doktora habilitowanego, 37 artykułów w czasopismach naukowych, pracach zbiorowych, krajowych i zagranicznych. Ponadto jest Ona Autorem określonych części w komentarzu do „Ustawy autorskie”; Autorem wybranych części „Prawo autorskie. Komentarz do wybranego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE, czy Autorem i współautorem wybranej części w Systemie Prawa Prywatnego, tom 13. Redaktorami pierwszych dwu wskazanych pozycji był Profesor R. Markiewicz, a trzeciej Profesor J. Barta. Dorobek ten należy generalnie ocenić jako znaczący i zróżnicowany, zarówno z punktu widzenia ilościowego jak i jakościowego. Wskazane publikacje, jak i udział w wielu konferencjach naukowych, w tym 13 konferencjach międzynarodowych z wystąpieniami i głosem na krajowych i zagranicznych konferencjach, z pewnością muszą budzić wrażenie w oczach każdego recenzenta dorobku Opiniowanej. Publikacje Pani Ewy Laskowskiej-Litak z jednej strony potwierdzają rozpiętość Jej zainteresowań, a z drugiej trzeba dostrzec pewien „rdzeń” zainteresowań, lokowanych wokół prawa własności intelektualnej. Nie można jednak nie zauważyć, iż jest Ona ważnym obserwatorem życia społecznego i nie zamyka się jedynie w sferze swoich głównych zainteresowań, ale dostrzega problem np. z piractwem komputerowym w kontekście prawa autorskiego. W przypadku Pani Doktor dorobek ten obejmuje następujące obszary aktywności naukowej Habilitanta:

- problematyka pojęcia utworu, jaka stanowi podstawowy przedmiot zainteresowań Pani Doktor Ewy Laskowskiej-Litak, który materializuje się w przedłożonej w postępowaniu monografii „Pojęcie utworu w prawie autorskim, ale jego przejawem jest ponad osiem publikacji w czasopismach krajowych i zagranicznych, łącznie z postrzeganiem utworu w orzecznictwie TSUE.

- ważną częścią dorobku Habilitantki jest problematyka poświęcona systematycznej analizie orzecznictw TSUE i prawa wtórnego w odniesieniu do prawa autorskiego. Efektem tego długoletniego zainteresowania jest osiemnaście publikacji z czego jedna stanowi redakcja naukowa publikacji zbiorowej.

IV. Dr Ewa Laskowska-Litak swoje publikacje zamieszcza w renomowanych czasopiśmie krajowych, czy w pracach wydawanych przez wydawnictwo C. H. Beck czy Wolters Kluwer. Habilitantka swój dorobek publikowała również w czasopiśmie zagranicznych. Podejmowany dorobek jest zróżnicowany, chociaż dominują w nim publikacje z obszaru prawa własności intelektualnej, ale obejmuje zagadnienia z prawa publicznego, prawa administracyjnego, oraz z prawa prywatnego, związane z prawem do wynagrodzenia w prawie autorskim czy odszkodowaniem w takim samym zakresie. Podejmuje również kwestie właściwe dla nowych narzędzi dla przekazywania danych i informacji i ich wpływ na potencjalne naruszenie prawa autorskiego. Nie są Jej obce, o czym świadczy lektura publikacji, kwestie z obszaru prawa europejskiego. Warte zauważenia są Jej rozważania podejmowane na kanwie rozstrzygnięć Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Widać wyraźnie, że najbliższe Habilitantce do prawa własności intelektualnej, a precyzyjnie do autorskiego, zwłaszcza przez pryzmat kwalifikacji i postrzegania utworu. Podnoszone w nich sprawy dotyczą zwykle problemów tak ważnych, jak i kontrowersyjnych, dla których czytelnik zwykle uzyskuje satysfakcjonującą odpowiedź. Wskazane wyżej publikacje w pełni odpowiadają wymaganiom stawianym opracowaniom naukowym, są pogłębione i należycie udokumentowane. Dostrzec w tych publikacjach trzeba również ich użytkowe nachylenie.

V. Istotne znaczenie z punktu widzenia przedmiotowego wniosku dr Ewy Laskowskiej-Litak ma również Jej dorobek dydaktyczny i popularyzatorski. Pracuje w Katedrze Prawa Własności Intelektualnej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego od 2017 roku, czyli po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych, na stanowisku adiunkta, Systematycznie pomnażała swój dorobek, nie zaniedbując pracy badawczej, angażuje się w prace na rzecz ochrony prawa autorskiego, tak dla instytucji publicznych jak i dla przedsiębiorców. Na uwagę zasługuje fakt, iż opiniowana poza ukończeniem w 2011 roku studiów prawniczych na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, w 2013 roku uzyskała także dyplom magistra prawa niemieckiego. Jest także z 2010 roku absolwentką Szkoły Prawa Niemieckiego na Wydziale Prawa i Administracji UJ. Doktor Ewa Laskowska-Litak w 2015 roku na podstawie rozprawy doktorskiej „Model ochrony prawnoautorskiej na tle procesu europeizacji prawa prywatnego” uzyskała stopień doktora nauk prawnych. Warty odnotowania i podkreślenia jest fakt odbycia przez Doktor Laskowską-Litak staży naukowych. Po uzyskaniu stopnia doktora odbyła Ona taki staż w Wielkiej Brytanii, a przed uzyskaniem stopnia na Uniwersytecie w Heidelbergu w Niemczech. Pani Doktor jest od 2015 roku radcą prawnym. Tak gruntowne wykształcenie jest bardzo przydatne dla prowadzenia działalności badawczej, w zakresie podstawowego obszaru zainteresowań Pani Doktor aplikującej o nadanie jej stopnia doktora habilitowanego.

Generalnie w działalności naukowej, co wynika z przedstawionej do przedmiotowego wniosku dokumentacji wynika, Opiniowana stara się łączyć teorię z praktyką, dodam z korzyścią, jak mnie się przynajmniej wydaje, tak dla teorii jak i praktyki. Teoria otrzymuje bowiem dorobek, który z założenia jest czemuś lub komuś dedykowany, jest przydatny, natomiast praktyka znajduje gotowe, w materii prawa autorskiego, dynamicznie się

zmieniającego, odpowiedzi na skomplikowane i złożone pytania. Przykładem łączenia teorii z praktyką jest m.in. współpraca z Centrum Cyfrowym w Warszawie w zakresie realizacji projektów badawczych i gospodarczych odnośnie ochrony prawa autorskiego, a w szczególności możliwości digitalizacji i wypożyczania książek przez biblioteki, współpraca ze Stowarzyszeniem Dziennikarzy i Wydawców REPROPOL w Warszawie w zakresie prac legislacyjnych nad prawem pokrewnym dla wydawców prasy, czy współpraca ze Stowarzyszeniem Polskich Muzyków Kameralistów w Skarbonie w zakresie ochrony prawa autorskiego, twórczości artystycznej i artystów wykonawców, również w odniesieniu do nowych kanałów komunikacji. Lista wskazująca na współpracę Pani Doktor z sektorem gospodarczym po uzyskaniu stopnia doktora jest znacznie bogatsza. Lektura dorobku naukowego i przedsięwzięć podejmowanych w otoczeniu Pani Ewy Laskowskiej-Litak jednoznacznie dowodzi, że podejmowany przez nią wysiłek badawczy jest zasadniczo ukierunkowany na rozwiązywanie praktycznych problemów jakie napotykają współcześni uczestnicy, zwłaszcza obrotu gospodarczego, w odniesieniu do ochrony twórczości i prawa autorskiego. W wymiarze praktycznym dostrzec należy fakt udziału Opiniowanej w prawnym wsparciu projektów badawczych zwłaszcza z dziedziny prawa autorskiego w związku z procesami cyfryzacji i digitalizacji. Zaangażowanie Pani Doktor obejmuje inicjatywy podejmowane tak przez rodzimą Uczelnię, jak też inne instytucje publiczne, a procesy badawczy dotyczyły nie tylko kwestii regulacji krajowych. Ta interdyscyplinarność jest również warta podkreślenia. Jak ważna jest ta opisywana aktywność, w odniesieniu zwłaszcza do postrzegania utworu w dobie rewolucji cyfrowej, to potwierdza m.in. lektura monografii na okoliczność prowadzonego postępowania habilitacyjnego. Nie bez znaczenia dla oceny dorobku Pani Doktor jest jej udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism. W związku z tym zaangażowaniem wart podkreślenia jest fakt sporządzenia przez Nią dwudziestu siedem recenzji dla szeregu czasopism naukowych. Pani Doktor Ewa Laskowska-Litak była uczestnikiem zespołów oceniających wnioski o finansowanie badań, zespołów w konkursach mających charakter naukowy czy dydaktyczny, czy była uczestnikiem zespołów oceniających wnioski o przyznanie nagród naukowych. Zwraca uwagę fakt jej udziału w przedsięwzięciach razem z organizacjami pożytku publicznego czy przedsiębiorcami z sektora IT nad rozwiązaniami prawnymi, które z jednej strony uwzględniają stopień zaawansowania techniki i jej wpływ na ryzyka naruszenia praw autorskich, jak i prace nad rozwiązaniami prawnymi, które mają na celu, przewidując postęp informatyzacji, zbudowanie systemu zabezpieczeń, mitygujących ingerencje w prawa autorskie. W gremiach tych występowała Ona w różnych rolach, będąc nie tylko członkiem właściwych zespołów, a nawet czasami także ich koordynatorem. Pani Doktor jest także w okresie po uzyskaniu stopnia doktora aktywnym członkiem trzech stowarzyszeń z obszaru własności intelektualnej. Uczestnictwo i aktywna praca Opiniowanej wpisuje się istotnie w zaangażowanie się w różne gremia działające w obrębie głównego i podstawowego przedmiotu aktywności Pani Laskowskiej-Litak.

Dorobek dydaktyczny Habilitantki należy zatem ocenić we wskazanym wyżej obszarze za istotny. Pani Doktor brała udział w komitetach organizacyjnych i naukowych szeregu

konferencji krajowych i zagranicznych. Stała na czele komitetu organizacyjnego międzynarodowego seminarium naukowego UNA Europa Seminar pt. „Mapping the future: AI, IP law & other creatures”. Zaznaczyć trzeba, iż spośród tych przedsięwzięć wiele z nich ma walor praktyczny, dotyczyło czy to wyznaczenia najbardziej optymalnych ram aktywności szkół z kształcących w obszarze artystycznym w okresie pandemii, jak i poszukiwania optymalnych sposobów kształcenia w szkołach artystycznych. Była Ona także po uzyskaniu stopnia doktora uczestnikiem wielu konferencji naukowych, krajowych i zagranicznych i spotkań o podobnym charakterze, których przedmiotem były zagadnienia z prawa własności intelektualnej i nie tylko. Udział we wskazanych wyżej wydarzeniach Opiniowania zaznaczyła siedemnastoma wystąpieniami, adekwatnymi do przedmiotu wydarzenia w którym brała udział. W wystąpieniach tych podejmuje Ona zagadnienia zwłaszcza z dziedziny prawa autorskiego, ale trzeba zauważyć iż nie obce są jej nowe narzędzia pojawiające się w przestrzeni publicznej, jak sztuczna inteligencja. Zachowanie Habilitantki we wspomnianym obszarze dowodzi, iż jest Ona wnikliwym, aktywnym uczestnikiem życia naukowego, a także popularyzatorem wiedzy prawniczej. Dr E. Laskowska-Litak angażuje się również w prace organizatorskie na rzecz Uniwersytetu Jagiellońskiego i bezpośrednio w prace na rzecz Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wspomniane aktywności znakomicie wypełniają przestrzeń z jednej strony utrzymywania relacji między przedstawicielami nauki, a osobami które uczestniczą w różnych rolach w życiu publicznym, życiu gospodarczym i to zarówno z sektora publicznego jak i prywatnego. Udział uczonego niewątpliwie podnosi poziom zachowań w obrębie prawa własności intelektualnej, jak i sprzyja wyznaczaniu właściwych ram dla postrzegania utworu naukowego, artystycznego czy technicznego. Udziałem dr Ewy Laskowskiej-Litak były nagrody. Za najlepszą pracę doktorską z zakresu prawa własności intelektualnej otrzymała w 2016 roku nagrodę Urzędu Patentowego. Była stypendystką Fundacji na rzecz Nauki Polskiej i Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla wybitnego młodego naukowca (2016-2021).

VI. W konkluzji stwierdzam, że ze swoimi publikacjami po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych dr Ewa Laskowska-Litak wniosła znaczny wkład w rozwój nauk prawnych, zwłaszcza w rozwój prawa własności intelektualnej i prawa cywilnego. Jej rozprawa habilitacyjna pt. „Pojęcie utworu w prawie autorskim” jest opublikowanym w całości oryginalnym, samodzielnym dziełem naukowym, całość zaś dorobku publikacyjnego dowodzi istotnej aktywności naukowej Habilitantki. Ponadto na korzyść Opiniowanej świadczy fakt, iż od czasu uzyskania przez Nią stopnia doktora nauk prawnych ukazało się szereg publikacji jej autorstwa, czy współautorstwa, z których każda była poświęcona była ważnym zagadnieniom z obszaru prawa publicznego i prywatnego, a równocześnie reprezentowała wysoki poziom naukowy. Ich lektura stanowi dowód umiejętności prowadzenia samodzielnych badań naukowych i potwierdza Jej bardzo wysokie kompetencje merytoryczne. Dokonania Habilitantki dowodzą Jej znaczącej i permanentnej aktywności naukowej. Nie sposób nie dostrzec aktywności Pani Doktor w sferze współpracy zagranicznej materializującej się udziałem w kilkunastu konferencjach i seminariach naukowych. Ponadto, nie można pominąć działalności Pani Ewy Laskowskiej-Litak w obszarze osiągnięć

dydaktycznych i jej osiągnięć w pracy organizacyjnej na rzecz Uczelni. Godnym dostrzeżenia jest także fakt współpracy Opiniowanej z sektorem gospodarczym, zwłaszcza w obszarze prawa własności intelektualnej. Występowała jako biegły sądowy ad hoc tak w sprawach cywilnych jak i karnych. Dorobek, przedłożony przez Panią Ewę Laskowską-Litak w staraniach o nadanie Jej stopnia doktora habilitowanego jednoznacznie dowodzi, iż Jej aktywność naukowa pozostaje w ścisłym powiązaniu z dynamicznym życiem społeczno-gospodarczym. Jej praca i prowadzone przez Nią badania naukowe są wykorzystywane przede wszystkim przez uczestników życia gospodarczego, wskazując na znaczenie prawa autorskiego, również w momencie jego naruszenia. Dowodem zaangażowania Habilitantki w procesy badawcze jest Jej uczestnictwo w Zespołach Ekspertkich realizujących projekty związane z kampaniami edukacyjnymi organizowanymi przez Polskie Wydawnictwa Muzyczne czy Stowarzyszenie Polskich Muzyków Kameralistów. Kampanie te były dedykowane z jednej strony młodzieży szkolnej oraz nauczycielom szkół powszechnych i artystycznych, a z drugiej muzykom rozpoczynającym zawodowe kształcenie. Krąg beneficjentów wspomnianej aktywności jest tym bardziej istotny, iż wydaje się, że problemów związanych z postrzeganiem utworu i ryzykami, a może nawet pokusami jego naruszenia, jest w obszarze aktywności muzycznej najwięcej. Wcale to nie oznacza, iż zadanie stojące przed osobą podejmującą się pracy w takich zespołach jest mniej, czy jest ona łatwiejsza. Wydaje się, że jest wręcz przeciwnie. Aktywność naukowa Pani Ewy Laskowskiej-Litak jest nie tylko pożądana i potrzebna, ale też bardzo użyteczna. Żeby bowiem móc z pełnym przekonaniem mówić o ochronie utworu, ewentualnym zadośćuczynieniu za jego niedozwolone wykorzystanie, o możliwości jego zadysponowaniem, również przez możliwość oddania do czasowego używania, wpierv trzeba wiedzieć, co pod pojęciem utworu się kryje, albo kiedy i w jakiej sytuacji przy pewnym zjawisku można bronić zapatrywania, że spełnia ono wymagania stawiane wobec utworu. Główny projekt badawczy Pani Doktor Ewy Laskowskiej-Litak, jak i pozostała aktywność naukowa są dowodem poszukiwania odpowiedzi na pytanie, czy jest utwór, albo jakie muszą być spełnione wymagania, żeby o pewnym zdarzeniu można było mówić, że mamy do czynienia z utworem i wszystkiego tego konsekwencjami. Dorobek Habilitantki potwierdza, że istnieje wielu beneficjentów Jej pomysłu na prace badawczą. Jak się wydaje, nic tu nie jest pozostawione przypadkowi.

Osiągnięcia dr Ewy Laskowskiej-Litak spełniają zatem kryteria stawiane przez art. 219 ust. 1 ustawy z 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jednolity Dz. U. z 2022 r., poz. 574.) stanowiąc podstawę do nadania Jej stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk prawnych.

